

Een reservaat in de Voordelta

MARC JANSSEN

De aanleg van de Tweede Maasvlakte met een oppervlakte van 1000 ha heeft vele effecten. Voor de economie en de werkgelegenheid worden de effecten positief ingeschat, voor de ecologie helaas negatief. Een belangrijk ecologisch effect is het verlies van zeenatuur. Dit nieuwe havencomplex wordt namelijk aangelegd in een belangrijk leefgebied voor onder andere schelpdieren en zeevogels. De compensatie van dit natuurverlies wordt niet gezocht in de aanleg van een nieuw zeegebied, maar in de kwaliteitsverbetering van bestaand zeegebied. Over een oppervlakte van 25.000 hectare in de Voordelta (het zeegebied voor de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden) moet tien procent kwaliteitsverbetering worden gerealiseerd.

De Noordzee wordt vooral gezien als een grote plas water waar je kunt genieten van het weidse uitzicht. Je kunt er lekker wandelen over het strand en kijken naar de schepen die voorbij komen. Vanaf het strand kun je ook de meeuwen en strandlopertjes observeren of een duik nemen in het zoute water. Wat weinig mensen waarnemen is de rijkdom aan zeevogels en het onderwaterleven. Maar juist daar ligt de ecologische kwaliteit van de Noordzee.

Zeevogels

De Noordzee kent een rijk vogelleven. Verschillende soorten meeuwen vinden er een goed bestaan en verschillende soorten sterntjes duiken er naar vis. Op de woeste golven zwemmen de zee-eenden en gaan de duikertjes kopje onder. De aanleg van de Tweede Maasvlakte zal met

name effecten hebben op de roodkeelduiker, de kuifduiker en de toppereend. Deze soorten verliezen hierdoor een belangrijk foerageergebied. Maar ook bij soorten als eidereend, visdief, grote stern en zwarte zee-eend zal een afname van rust- en foerageergebied leiden tot negatieve effecten.

De effecten voor de toppereend zijn fors vanwege het verdwijnen van het leefgebied voor schelpdieren in de Haringvlietmond. Deze zijn de belangrijkste voedselbron voor de Toppereend.

Onderwaterleven

In het zeegebied waar de Tweede Maasvlakte wordt aangelegd komen veel schelpdieren voor. Het betreft vooral de halfgeknotte strand-schelp en de Amerikaanse zwaardschede. Deze spelen een belangrijke rol in de voedselketen, onder andere doordat ze voedsel vormen voor duikende eenden en platvissen. Het verdwijnen van deze schelpdieren door de aanleg van de Tweede Maasvlakte heeft daarom direct effect op deze voedselketen. Daarnaast zal in de monding van de Haringvliet de kustmorfologie (het geulpatroon) veranderen. Dit leidt tot verlies van leefgebied voor kokkels en strandgapers. Deze schelpdieren zijn voedselbron voor onder andere toppereend en eidereend. Deze eendensoorten zullen het daarom moeilijk gaan krijgen.

Tot slot zijn negatieve effecten te verwachten op zeldzame bodemdieren. Het gaat daarbij om zeesterren, zee-egels en kreeftachtigen (onder andere de bulldozerkreeft).

Gebruikers

De Voordelta is niet alleen leefgebied voor verschillen planten en dieren, maar ook voor mensen. De beroepsvisserij is er actief, evenals de recreatievisserij en de watersport. De stranden worden gebruikt door wandelaars en badgasten. Veel van deze activiteiten laten zich goed combineren met de natuur in de Voordelta, maar om natuurwinst te boeken (de compensatie-opgave) zal er toch het een en ander moeten veranderen. Met name activiteiten die nu al schadelijk zijn voor de natuur moeten worden aangepakt.

Bij de visserij-activiteiten ligt vooral de boom-

De Hinderplaat is een van de rustgebieden in het zee-reservaat (foto: Paul Paris).

Afname van het rust- en foerageergebied leidt tot negatieve effecten bij de eider-eend (foto: Henk Harmsen).

korvisserij onder vuur. Bij deze vistechniek wordt met enkele kettingen aan een stalen balk over de zeebodem geschrapt. De bodem wordt flink omgewoeld om schol en tong te vangen die op de bodem leeft. Helaas vallen hierbij ook veel slachtoffers die niet interessant zijn voor de visserij. Kreeftachtigen, weekdieren, borstelwormen en stekelhuidigen leggen het loodje. Gemiddeld sterft 21% van al deze bodemdieren tijdens de boomkorvisserij. Deze vistechniek kan ook schadelijk zijn voor haaien, roggen en pijlinktvisen die hun eieren niet meer kunnen afzetten op de omgewoelde bodem. De schade door de garnalenvisserij is minder groot, maar ook hierbij wordt de bodem beschadigd.

De aanleg van de Tweede Maasvlakte zal effect hebben op de roodkeelduiker (foto: Henk Harmsen).

Bij de recreatie is met name rustverstoring een belangrijk negatief effect. Een van de bijzondere kenmerken van de Voordelta is de aanwezigheid van (droogvallende) zandplaten. Zandplaten zoals de Hinderplaat, de Bollen van de Ooster en de Bollen van het Nieuwe Zand worden door vogels en zeehonden gebruikt om te rusten. Het bezoek van deze zandplaten door surfers, zeilers en motorbootjes heeft een fors verstrend effect op deze soorten.

Zeereservaat

Het in te stellen zeereservaat bestaat uit twee onderdelen: een zeebodemreservaat van 25.000 ha waar beperkingen voor de bodembeoerende beroepsvisserij gaan gelden en het instellen van een viertal rustgebieden voor vogels en zeehonden met een totale oppervlakte van 9500 ha. Het beperken van de visserij in de Voordelta moet natuurwinst opleveren voor het bodemleven. Het instellen van rustgebieden moet winst opleveren voor vogels en zeehonden.

Bij de rustgebieden gaat het om drie gebieden die het gehele jaar afgesloten zijn:

- de Hinderplaat e.o. (gelegen voor Voorne),
- de Bollen van de Ooster e.o. (gelegen ten westen van Goeree),
- de Bollen van het Nieuwe Zand e.o. (gelegen voor de Kop van Schouwen).

Daarnaast wordt er een winterrustgebied (1 november -1 mei) ingesteld in het Brouwershavense Gat (bij Renesse) voor de roodkeelduiker. De effectiviteit van deze maatregel zal in belangrijke mate afhangen van het handhavingsbeleid. De vraag is of de overheid mans genoeg is om de nieuwe regels te handhaven. Tegen het opleggen van beperking voor de boomkorvisserij in de Voordelta bestaat veel weerstand vanuit de visserijsector. Dit lijkt logisch, maar het is aan de andere kant toch ook wel vreemd. Een zeereservaat zonder boomkorvisserij resulteert namelijk in een kweekkamer voor jonge vis. Een zeereservaat met ongestoorde bodem vormt een uitstekende paaiplaats en biedt kansen voor jonge vis om op te groeien. En dit kan weer gunstig zijn voor de visserij buiten het zeereservaat.

De instelling van een zeereservaat in de Voordelta kan ook leiden tot een accentverschuiving in het karakter van de Deltakust. Doordat meer nadruk wordt gelegd op rust, ruimte en natuurbeleving worden de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden interessanter voor liefhebbers van zeehonden, bruinvisen, zee-eenden en andere bijzondere dieren.

MARC JANSSEN IS DIRECTEUR VAN STICHTING DUINBEHOUD